Valdas Vainilaitis

VILNIAUS SENAMIEŠČIO AUGUSTIJONŲ G. 3 ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI

PRPI 1991m. Vilniuje Augustijonų g. 3 ištyrė 250 m^2. Kultūrinio sluoksnio storis 4, 5-5m.

Prieš pradedant mechanizuotus darbus, stovėjusių pastatų kieme iškastas žvalgomasis šurfas, nustatyta būsima stratigrafija, galimas geologinių sluoksnių gylis. Mechanizuotai nuimta apie 80cm viršutinio grunto su griuvenomis ir XIX-XXa. buitinėmis šiukšlėmis. Jau kasant mechanizuotai, visas plotas padalytas į dvi dalis. Šiaurės vakarinė dalis buvo įvardyta kaip 1 plotas, pietrytinė dalis - 2 plotas. Visa archeologinė medžiaga gauta iš 1 ploto, nes 2 plotą sudarė į dvi dalis padalytas rūsys su eklektiniais mūrais ir XIX-XXa. šiukšlėmis bei griuvenomis.

1 plotas 84 m^2, neskaičiuojant palei sienas paliktas kontrolines linijas. Darbų metu atidengti XIV-XVIIa. sluoksniai, XIV-XVIa, medinių statinių liekanos. Rasta nemažai keramikos, koklių, metalo ir kaulo dirbinių, monetų.

XVIIa. sluoksniai permaišyti, pjūvyje neišsiskiria, gruntas sujauktas. Keramika ir kokliai smulkiai sudaužyti. Daugiau radinių buvo 1 ploto šiaurės vakarinėje dalyje. Čia rasta keliolika biloninių smeigtukų, pusė žirklių, kaltinės įvairaus dydžio vinys, kaulinės šachmatų figūrėlės, kaulinis štampas su apskritimų ornamentu, kardo ar panašaus šaltojo ginklo rankena, kelios buitinių peilių kriaunos, devynios monetos ir dviejų prekybinių plombų pusės.

Plombų rastos tik apatinės dalys. Jos pagamintos iš švino ir abejuose smailiu daiktu išbraižyti sunkiai įžiūrimi ženklai. Jų skersmenys - 17mm. Taip pat šiame sluoksnyje aptikti trys Jono Kazimiero šilingai, trys Kristinos šilingai, du prūsiški Georgo Vilhelmo pusantrokai ir vienas lenkiškas Žygimanto Vazos III pusantrokas.

XVIa. sluoksniai jau mažiau sumaišyti. Išryškėjo buvusių užstatymų pėdsakai sutvirtinimai iš akmenų. Ploto viduryje rasti apnykę, rąstai, lentos arba jų pėdsakai, geriau išlikusi keramika, kokliai.

Gausu metalo dirbinių. Vinių, skabių ir panašaus inventoriaus daugiau negu kituose sluoksniuose. Taip pat rasta apvali dildė, kelių peilių dalys, pusė žirklių, titnaginio skiltuvo fragmentas, daug batų pasagėlių, įtvarinis strėlės antgalis su rombo formos plunksna, šešios adatos. Taip pat aptikta ir gana didelė, grubaus darbo kaulinė adata, greičiausiai gaminta ne specialisto. Iš spalvotojo metalo dirbinių pažymėtini biloniniai smeigtukai, varinis žiedas suplota akute ir pailgomis įkartomis joje, žalvarinis kabutis, Žygimanto Augusto, Aleksandro monetos ir dvi prekybinės plombos.

Visos monetos sidabrinės. Tai Žygimanto Augusto 1566m. dvidenaris 1562m. labai gerai išlikęs trigrašis, Žygimanto Senojo vienas lenkiškas pusgrašis ir du Aleksandro laikų denarai.

Plombos skiriasi nuo rastųjų XVIIa. sluoksnyje ir dydžiu, ir apipavidalinimu. Vienos plombos aptikta tik viršutinė dalis su sunkiai įžiūrimu ornamentu ir dviem netaisyklingomis skylutėmis. Jos skersmuo - 2 mm. Antroji plomba deformuota, bet gerai išlikusi. Viršutinė dalis su dviem skylutėmis išlinkusi per puse.. Jos skersmuo-2 mm. Apatinė dalis sujungta su viršutine siauru kakleliu, o joje įspaustas ženklas- mūro siena su vartais. Skersmuo- 19mm. Antrojoje plombų pusėje matyti atsispaudusi medžiagos faktūra.

Tarp XV-XVIa. sluoksnių gerai išryškėja medinio užstatymo liekanos. Atkasti pastato kontūrai su židinio vieta ploto šiaurės vakarinėje dalyje ir grindinio fragmentas už pastato. Kito pastato kampas atidengtas ploto pietrytinėje pusėje. Abu statinius jungia pusračiu einanti stulpaviečių juosta. Greičiausiai tai būna kiemo tvoros, kartu žyminčios

ir posesijos ribą. Kieme gausu ūkinių duobių su XVIa. keramika ir kaulais.

Tarp XIV-XVa. sluoksnių nėra griežtos ribos. Šie sluoksniai užima tik puse. 1 ploto ir išsidėstę šiaurės vakarinėje pusėje. Čia būta medinio pastato su medžio tošies hidroizoliacija. Statinio kampai tvirtinti akmenimis. Mediena labai sunykusi. Rasti žalvarinis žvangutis, smeigtukas, antpirštis, rusiško antsmilkinio liekana ir žalvariu puoštos moteriškos kepuraitės liekanos. Atidengus kepuraitės organinė dalis subyrėjo per kelias minutes. Liko karoliukai ir kitos gana sunykusios detalės. Aptikta labai sudūlėjusi sidabrinė moneta. V.Aleksiejūno nuomone, tai arba II arba IV tipo senoji lietuviška moneta.

2 plote tikslinant eklektinia rūsio architektūrines detales, buvo iškastas 2x6 šurfas išvalytos sienos. Užpilde rastos Carinės Rusijos 1897m. kapeikų nominalo, 1915m. 1 kapeikos nominalo moneta ir smulki sudilusi vokiška moneta. Taip pat aptiktas popieriaus pjaustymo mašinos peilis, vokiškos milinės skiautelė, daug gilzių, kelios kulkos.

Po žemės darbų Augustijonų g. 3 nustatyta, kad šioje vietoje gyventa nuo XIVa. Kasant rūsį, visiškai sunaikinta pietvakarinė ploto dalis. Nuo XVI-XVIIa. čia gyventa gana pasiturinčių pirklių, turėjusių ryšius su Rusija. Tai įrodo plombos, monetos, ir kiti radiniai.

Algirdas Varnas

ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI VERKIŲ PARKE 1990 IR 1991 M.

Parkas yra Vilniaus miesto šiauriniame pakraštyje, Neries dešinėje kalvotoje terasoje, Verkių istorinio-kultūrinio draustinio teritorijoje. Centrinė parko dalis su vyskupo LMasalskio dvaro pastatais dar vadinama Aukštutiniu parku.